

voor ons, die graag kerk-onder-het-kruis heeten, als we over de naaste betekenis van een bijbelwoord nog steeds de geleerden het met elkander zeer oneens bevinden te zijn. Ze hebben allemaal hun vragen; en in een ommezien kan ik een karrevracht latijnse citaten u voorzetten, gelijk velen uwer het mij kunnen doen. Wat betekent dat woord: „overblijfsel“?

O zegt er eentje, ik weet er alles van: Christus-mystiek. Paulus weet zich één met Christus; Christus is één met Paulus; de eenheid is er een van in-woning; draai het woord een halven slag om, meer niet, hoor, en zeg dan maar: wederzijdsche doór-woning, wederzijdsche doordringing. En daarom staan de zaken, zegt hij, zóó: als Christus met het lijden klaar is, dan is hij toch nog lang niet klaar; het generaal subject van de kerk, dat theologiseert, dat glorieert, en óók: dat LIJDT. DAT lijdt. Het offer, ja, dat is algemeen, God maakt in het mystieke lichaam der universele kerk, of misschien wel, der universele menscheit, met haar „in- en uitwendige zijde“, het lijden gansch gemeen, den oorlog gansch gemeen. Hij doet zijn Zoon, dien Puer Aeternus, nog deze smaadtal hooren: God zal u nimmermeer, verlossen als weleer, u is geen heil beschoren, — althans zoolang deze wereld nog zóo wonderlijk draait, zoolang de klokken van den tijd nog slaan de uren.

Houd op, zoo roepen anderen: hier is de troostelijke leer van de verdienstelijkheid der goede werken: als Paulus nog een poosje lijdt, en ook het resterende deel van Christus' wereldsmarten uit kan houden, dan zal hij ipso facto¹⁾ en de con-gruo²⁾, deelen in de Christusglorie: de wet der methexis³⁾ is mystisch: elk offer heeft zijn loon in zich; de keerzij van het eene is het ander.

Onderscheid liever ietwat scherper, zegt de ander, die den roomschen gedachtenkraam met calvinistenkalk komt pleisteren: voor Christus de verdrukkingen die satisfactie geven, voor de kerk daarna de resten, die de promulgatie daarvan doen; en zóó is dan „eenerzijds“ gehandhaafd, dat de Christus waarlijk is verhoogd, en buiten schot gesteld, en toch, ook anderzijds, dat Hij nog immer lijdt⁴⁾, maar dan in mystieken-anagogischen zin: Hij lijdt mystiek in de mystieke kerk; want het lichaam van Christus, dat is de mystieke kerk, zij is de inwendige zijde van de kerk, die overigens registers vol schrijft met een massa namen van den burgerlijken stand.

Wij voor ons zeggen nu op onze beurt: houd op, en antwoord eerst op deze vraag: is een mystieke kerk hetzelfde als een mystieke Christus? En is zichtbaar lijden van de kerk onzichtbaar glorielijken van haar Hoofd? Was dat bezoek daar in dien kerker soms mystiek? Is de kerk een generaal subject, zóó versubjectiveerd, dat de categorieën, die daar gelden voor het verheerlijkt Hoofd, óók gelden voor de leden, wien

een zwaard boven 't hoofd hangt, terwijl de spinnen in hun oel op vliegen azen?

Laat ons maar zeggen hoe wij zelf het zien. Die verdrukkingen van Paulus zijn verdrukkingen „van Christus“. Niet zóó, dat de Persona Publica van Christus in zijn knechten nog persoonlijk lijdt, maar zóó, dat zij door Woord, wil meteen door Geest, aan Hem, die 't ambt hun gaf, en dit uit kracht van 't Zijne, aan Hem in geloof en hoop en liefde verbonden zijn naar de wijze van slaven, die een Heer, soldaten, die een Koning, getuigen, die een Persoon met heel diens werken te proclameeren en te dienen hebben. Als zij dood gaan, in en met hun ambt, dan dragen zij b.v. naar Paulus' inzicht de „nekrose-van-Jezus“ rond, en doen dit al hun tijden. Dat is: ze dragen het levend-dood-zijn om zijnentwil overal met zich mee. Ook van moeder Sara zegt Paulus, dat Abraham alles af wist van haar „nekrose“; de moeder was in haar verstorven, ze was, om zoo te zeggen: een wandelend graf; hoe konden daaruit nu vele volkeren gaan opbloeien? Maar Abraham lette op die nekrose van Sara, die trouwens, mutatis mutandis, ook bij hem zelf te constateeren viel, niet: hij wist, dat de belofte roepen zou een leven dat niet was alsof het was, en doden, nekrose-wraken, om te leven. In Izaäk zou hem zaad geroepen worden; uit een dubbele nekrose dus. Zóó weet Paulus alles af van zijn eigen nekrose: zoon Paulus is als moeder Sara: een wandelend graf, die man met al die sporen van striemen en vergulzing in zijn lichaam. Stigma's „van Jezus“ waren het. Niet copieën van die Jezus: geen helften daarvan, geen transparantie ervan. Hij kende geen mystiek doorboord zijn in Hem naar de handen en de voeten. Neen Paulus' eigen nekrose: vergane vrijheid, gebode handen, kerker-isolement kende hij; — maar dit alles „van

MARIA!

Had ooit haar naam zóó schoon geklonken:
„MARIA!“, als uit ZIJNEN mond?
Ze zag! — en kende — en verstond!
Rabbouni, Meester!

Had geklonken
over de hof ooit zulk een morgenrood?
Zóóveel genade over zóóveel nood?!

BERENDIEN MEIJER-SCHUILING.

Jezus, „van Christus“, die nu eenmaal in de nekrose van zijn soldaten, als ze bék-af zijn, zich als generaal gedienend vindt, omdat ze zijn bevel met vreugde nâmen. Neen, hun nekrose was geen „mystieke ópneeming“ in die van Christus: wie prâkt hier eigenlijk van de nekrose van den generaal? Wie waagt zulk spreken IN den strijd, als hij 't commando hoort? Wie waagt het, nâdâd de generaal al vast met emeritaat voor wat het in-den-kruitdamp-staan betreft naar Huis gegaan is? Nekrose van Jezus, dat betekent: de soldaten zijn levende doden, maar om en met en vâen en vóór hun Heer. En zoo zijn ook de verdrukkingen van Christus niet diens persoonlijke contemporaine verdrukkingen; het woord persoon sluit dat al uit. Doch het zijn de contemporaine verdrukkingen van gearresteerde soldaten van Christus, tot krijgsgevangenen: soms, gemaakt; soldaten in den kruitdamp of achter de tralies, maar die zelf van uit de residentie in dienst van Christus blijven, ook als ze krijgsgevangenen zijn. Soldaten, totdat het programma is afgewerkt. De rest van dat programma óók. Gevangen genomen soldaten van Hitler, Wilhelmina, hebben niets meer te doen van 't rijksprogramma. Soldaten van Jezus hebben óók als ze krijgsgevangenen zijn, nog een REST van 't programma af te werken.

Ja, daar staat het woord weer: die rest. Paulus zegt: er is nog EEN OVERBLIJFSSEL. Neen, meervoud staat er: overblijfselen. Hij bezigt hier een woord, dat hij wel meer gebruikt: en, merkwaardig genoeg, ook meer dan eens in een zelfde verbinding met ongeveer hetzelfde werkwoord dat ook hier wordt aangewend. Epafroditus, zoo zegt hij ergens, moet in eere worden gehouden; die man heeft het bestaan, zijn leven op het spel te zetten, om het „diensttekort“ der Filippenzen aan te vullen. De Filippenzen hadden naar de oeconomie van het rijk der kerk, het hunne gedaan om Paulus te helpen. Maar er bleef nog wat over om te helpen, de dienst had, zou het programma heelemaal worden afgewerkt, nog wat meer te doen. En dáárvóór zorgde Epafroditus nu; hij zorgde voor het supplement. Hij bracht supplemente.

In gelijken zin betuigt de apostel elders, dat Stefanus, Fortunatus en Achaicus hebben aangevuld, gesuppleerd, wat hij van de Corinthiërs miste. Die Corinthiërs worden hier evenmin beschuldigd (als menschen-die-te-weinig-opleverden) als die Filippenzen van daarnet. Alleen maar dit wil Paulus zeggen: wat de ééne combinatie, of de ééne situatie niet van het gestelde plan weet af te werken, dat wordt aangevuld van de ándere combinatie

of in een andere situatie. Het Suppletiefonds van het Rijk van Christus Kurios zorgt altijd weer, dat er komt, wat er komen moet. Dat Rijk is „selfsupporting“, maar dan vanwege 't Koninklijk Beheer.

Daarom is het den éenen keer een en l i n g als Epafroditus, den anderen keer een driemanschap als van zoeven, een volgenden keer zelfs een heele gemeente van Corinthe, in de organisatie van een collecte voor de armé broeders in het Centrum van de Kwade Joden, Jeruzalem, die hebben aante vullen.

Dat klopt. Ja, ja DAT klopt óók voor de menschele rekenmeesters. Wat IS 't een feest, als een Suppletiefonds te rechter tijd kan worden ingeschakeld!

Maar hoor nu toe, welk gróóter feest aan Paulus wordt gegund: de man is krijgsgevangen, en hij heeft het zuur. Achter de tralies, meneer, en dat binnen Rome. Het vonnis is al in de maak, net als men onlangs al te voren vreesde in 't Vaticaan voor dien hongersnood bisschop. Die man is uitgerangeerd: en nu hij niet meer openlijk belijdt, dat zijn Kurios in hem het wint-in-rechten, nu zegt men in en buiten 't Vaticaan: de suppletie, die moet voor zijn kerk wel van een ander komen; er komt een nieuwe kardinaalshoed wel op een ander hoofd allicht. Och ja, miljoenen andere krijgsgevangenen zijn óók zoo uitgeschakeld: nog pas lazen we, dat er een paar stordige miljoenen hunner zoek zijn. Steriel. Wandelende graven; en het Rijk, waarvan zij burgers hier BENÉDEN zijn, dat heeft hún liturgie, hún rijksdienst, dan maar áfgeschreven: een ander moet suppletie geven.

Maar Jezus Christus heeft een krijgsgevangene, en kijk, die man kan ZELF nog de suppletie in 't kerk-rijk gaan verzorgen. Zijn gevangenschap, die was planmatig. In volen, volen ernst; lach nu maar niet, maar huiver: zijn Koning heeft dezen generaal, want dat was hij eigenlijk, planmatig gedistancieerd. Weet ge nog wel van dat bezoek daar in de kazernes, die kerker-kerk-visiteatie? De gevangene zal méér doen dan de niet-gevangene. Toen hij preekte, wel, toen kreeg hij af en toe een paar tientalletjes in zijn synagoge, of ergens anders in een zaaltje. Maar in zijn gevangenschap schrijft hij brieven, door de drijving van den Geest. Die brieven zijn homilic, en homiletische bronnen, en homiletische stoffen, voor de schare, die niemand tellen kan, de honderd vier en veertig duizend van de laatste dagen, waarin zich Paulus weet; en voor de anderen die hún nog hebben voor te gaan. Wij putten állen uit het Suppletiefonds, dat Paulus mocht bedienen in den kerker. Korach, die voer ter helle, en pas later roemde men, dat veel later, zónen-van-Korach als levietenzonen psalmen dichtten, dat ook zij door den Geest waren ingeschakeld, om te geven de anaplerose, ja de antanaplerose, de vervulling, ja de pendant-vervulling, de suppletie, ja de respoñdeerende suppletie van den dienst, dien hun booze vader onderlaten moest, toen de God van Mozes hem door het zwaard uit zijn mond geëxcommuniceerd had. Maar Paulus, Paulus, die mag ZELF voor de suppletie zorgen; en dat is maar goed, en een groote genade; want Abraham had kinderen, en Korach ook nog, maar Paulus had kind noch kraai in deze wereld: geen zoon kon later vader Paulus' brieven van een voorwoord voorzien. Hij is ook een „wandelend graf“, en Sara was het ook, en Abraham. Doch Abraham kreeg kinderen door de belofte, beloftekinderen, en teelde hen in het geloof langs wegen, die „natuur“ wel beschrijven, doch maar niet doorgronden kon. Paulus is ook een wandelend graf; maar hij teelt kinderen door het evangelie. Simson heeft in zijn leven een maar stordigen handel gedreven in en met de onderdrukkingen van „Christus“. Maar in zijn dood? Wel, in zijn dood waren zijn verslagen filisters meer dan in zijn leven, zoo roemt één van 's HEEREN chroniqueurs. Die Simson dorst het niet te zeggen, maar het is hem ná zijn dood wel gezegd: toen hij een blinde man in arrest geworden was, met een lang niet blank register, o ja, hij weet het wel, toen heeft hij niet vergeefs in zijn doodsuur geroepen, en hij werd verhoord: hij riep: o God, mag het nog, mag het nog één keer? God van alle genade, mag ik in dit ééne uur, waarin filisters FEEST hebben, ook mijn feest voor U? Een feest door een dood die dienst is? Mag het, mijn God Jahwe? Mag ik nu antanaplerose doen van Uw verdrukking door in mijn laatste verdrukkingen, ja, mijn doodsuur, meer vijanden te verdoen dan in mijn leven? Hij kromde zich, hij strekte zich, hij strekte en sterkte zich in Jahwe zijn God. Hij deed suppletie in zijn dood, anti-suppletie. Wat was 't vooruitzicht schoon; hij, die Jahwe vertrouwt, 't program in het hart nu houdt, vindt zóó nog knechtentoon. Simson, Simson, Korach, Korachieten, meer dan gij állen is hier in Rome. Paulus strekt zich, hij rekt de leden, hij grijpt de pen. „Chaire“, wees gegroet, oorlof mijn arme schapen. „Chaire“, ik heb feest, want ik word programmatisch geslacht, en ik geef antanaplerose van de resten van dat LIJDENSPROGRAM van mij, voor mij bezorgd vanwege aller Heer. In zijn gevangenschap heeft deze krijgsgevangene meer vijanden geslagen en meer kinderen geteeld dan in zijn leven.

Daar
wat de
den te
heb he
anapler
— teg
verdrul
slaat d
beur
aan
land
ik OP
deel, i
kennen
de wo
tus ha
dat
gij vo
Mijn
de teel
gij van
een w
Mijn dr
Maar
Christu
is doo
krachte
dat Hij
heert.
Maar
Christu
zoo veel
nog
hier ce
ge Zek
verv
den, en
beetje
Maar
niet de
een toll
immers
doch di
Vraag
woordje
Chris
vro
gezond
nog nie
werkt
hem ge
zijn zoo
suppleti
de zaal
of geen
ééne di
de prof
heb ik
Het w
dant, er
want m
tot op

Mann
strák
Ik kan
als we
Nu, Go
feestpro
duik
fetische
te verv
een stic
dunkt,
maar of
het wá
improvi
gedacht
kerker
van de
blik, d
aan den
daag en
Maar al
sabbath
ons bra
invasie
u n e s
stáát er
worden
ning-vu
dienst:
het lijde
Paulu
ten aan
judaïste
dat Pat
pappen
in den
Die jud
wennen
kunnen
zet, ver
kelijk b
tingen“

¹⁾ De Gothische vertaling van Paulus' brieven heeft voor het woord (overblijfsel of:) „husterema“ drie verschillende termen, om het weer te geven, n.l. wanisassus (1 Cor. 16:17 en 1 Thess. 3:10), parba (2 Cor. 8:14 en 11:19) en galdw (2 Cor. 9:12, Phil. 22:30 en Col. 1:24); vgl. G. W. S. Friedrichsen, The Gothic Version of the Epistles, Oxford Univ. Press, London, 1939, p. 129. Westcott Hort geeft twee betekenissen, met andere combinaties van teksten: deficiency (Luc. 21:4; 2 Cor. 8:14; 9:12; 11:9) en what is lacking (Col. 1:24, Filipp. 2:30, 1 Cor. 16:17); vgl. The New Test., met Greek English Lexicon to the N.T., New York, 1946. Grimm geeft nog andere betekenissen, met weer andere combinaties van teksten: defectus, id quod deest adhuc (Col. 1:24, 1 Th. 3:10); voort (c. gen. pers.) absentia alicuius (1 Cor. 16:17, Phil. 2:30); en penuria, inopia (Luc. 21:4, 2 Cor. 8:14 en 9:12 en 11:9); vgl. Grimm, Lexicon Graeco-Latinum in 1. N.T., ed. 4a, Lipsiae, 1903, s. v. In den tekst van Col. 1:24 ziet Grimm de gedachte uitgesproken: quae Christi calamitatibus mihi sustinendis desunt, ea suppleo ad rependenda beneficia, quae Christus explenda calamitatibus sibi exandandis mensura in me contulit; daarnaast evenwel staat voor wat het eerste begrip betreft de opvatting: calamitates quae Christo sustinendae erant (ideoque etiam ejus cultoribus perferendae sunt); zie resp. p. 33 en 203.

²⁾ door en in dat felt zelf.

³⁾ naar betamelijkheidsregel.

⁴⁾ methexis: het deelhebben aan, deelgenootschap in.

⁵⁾ Vergelijk Coccejus: Habet Christus patientes afflictiones etiam in Ecclesia et in membris suis..... Daarna, nadat Gethsemane genoemd is: Hae passiones Christi in membris suis sunt definitae. Ideo dicuntur husteremata. Hoc enim significat reliqua, quae scilicet ad summam deficient sive desunt. Sunt distincta tempora thlipseon & anapsuxeoos. Actorum 14:22, Actor, 3:19..... Reliqua igitur passionum desunt passionibus Christi non ad hilasmon pro peccatis, sed ad gloriam Dei, ad utilitatem Ecclesiae & ad probationem fidei singulorum & sic ad fructum justitiae & experimentum Christi in ipsis habitantibus. Sic pertinent ad sacrificium Christi, ut spondat, Phil. 2:17, 2 Timoth. 4:6 (Comm. in Epist. ad Coloss., Opera, t. VI, 25, a. Elders (Diagrammata Dicendorum in Ep. ad Col., Opera, t. II, 245, a) zegt hij, dat de ferendae afflictiones reliquiae afflictionum Christi in Carne Apostoli zijn, en geeft hij van Paulus' woord deze parafrase: ik heb nu geprekeet, etc., restat nunc altera pars mei cursus, scil. ut gratitudinis causa erga Servatorem meum, qui pro me passus est, impleam & absolvam passiones meas, quas in carne mea habeo divina dispositione sustinendas: quoniam non tamen meae, quam ipse Christus, cui Pater adimensus est, quantum etiam in Membris suis debeat pati, passiones sunt.....